

140/1996 Sb. Zákon

ze dne 26. dubna 1996

O zpřístupnění svazků vzniklých činností bývalé Státní bezpečnosti

Vyhlášeno dne 24. května 1996, datum poslední novelizace 1. února 2022

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

§ 1

Účel zákona

Účelem zákona je co nejširší odhalení praxe komunistického režimu při potlačování politických práv a svobod vykonávané prostřednictvím tajných represivních složek totalitního státu. Zákon umožňuje zpřístupnit pronásledovaným osobám dokumenty o jejich pronásledování a zveřejnit údaje o vykonavatelích tohoto pronásledování a jejich činnosti. Zákonem se stanoví způsob zpřístupnění a zveřejnění dokumentů a údajů a působnost správních úřadů v těchto procesech.

§ 2

Předmět zpřístupnění a zveřejnění

Předmětem zpřístupnění a zveřejnění jsou zachované nebo rekonstruované dokumenty vzniklé činností bezpečnostních složek v období od 25. února 1948 do 15. února 1990, evidované v dobových spisových nebo archivních pomůckách (registrech) těchto složek nebo jim nadřízených ústředních správních orgánů.

§ 3

Výklad pojmů

Pro účely tohoto zákona se rozumí

a) svazkem samostatný dokumentační soubor založený a vedený bezpečnostními složkami a evidovaný v evidenčních pomůckách statisticko-evidenčního odboru Federálního ministerstva vnitra, jednotlivých správ bezpečnostních složek, evidenčních nebo archivních pomůckách archivu Ministerstva vnitra nebo statisticko-evidenčních oddělení krajských správ Sboru národní bezpečnosti anebo jejich předchůdců; svazek je buď osobním svazkem, nebo svazkem s osobními údaji,

- b) osobním svazkem svazek vedený o konkrétní fyzické osobě zařazené do příslušné evidence osob,
- c) svazkem s osobními údaji svazek vedený o konkrétní instituci nebo seskupení osob (objektech), který v této souvislosti obsahuje údaje vypovídající o konkrétních fyzických osobách, tj. zejména objektový svazek,
- d) záznamem zachycujícím výsledky nasazení prostředků zpravodajské techniky nebo sledování Státní bezpečnosti záznam o provedení pomocných zpravodajských úkonů sloužících k utajenému získávání informací o osobách,
- e) personálním (kádrovým) spisem příslušníka bezpečnostní složky spis vedený služebním orgánem o příslušníkovi bezpečnostních složek obsahující údaje o vzniku, průběhu a skončení jeho služebního poměru; výpisem z něho je osobní evidenční karta příslušníka,
- f) dokumentem všechny druhy svazků, podsvazků, informačních výstupů ze svazků, záznamů, personálních (kádrových) spisů a osobních evidenčních karet, které jsou předmětem zpřístupňování nebo zveřejňování podle tohoto zákona,
- g) bezpečnostní složkou Státní bezpečnost, Hlavní správa vojenské kontrarozvědky Sboru národní bezpečnosti (III. správa), zpravodajská správa Hlavní správy Pohraniční stráže a ochrany státních hranic, odbor vnitřní ochrany Sboru nápravné výchovy anebo předchůdci těchto složek, v období od 25. února 1948 do 15. února 1990,
- h) Státní bezpečností součástí bývalé Státní bezpečnosti, jako složky Sboru národní bezpečnosti, ¹⁾ Hlavní správa rozvědky Sboru národní bezpečnosti (I. správa), Hlavní správa kontrarozvědky Sboru národní bezpečnosti (II. správa), Správa sledování Sboru národní bezpečnosti (IV. správa), Správa zpravodajské techniky Sboru národní bezpečnosti (VI. správa), Správa pasů a víz Sboru národní bezpečnosti, územní útvary vykonávající činnosti těchto součástí anebo předchůdci těchto součástí a útvarů,
- i) osobou evidovanou jako spolupracovník bezpečnostní složky osoba, o které byl kdykoliv v období od 25. února 1948 do 15. února 1990 příslušnou bezpečnostní složkou evidován svazek v kategoriích rezident, agent, informátor, držitel propůjčeného bytu anebo držitel konspiračního bytu, v případě Hlavní správy rozvědky Sboru národní bezpečnosti (I. správa) se za osobu evidovanou dále považuje osoba, o které byl v uvedeném období evidován svazek v kategoriích ideový spolupracovník, důvěrník a důvěrný styk.

Zpřístupnění dokumentů

§ 4

(1) Archiv bezpečnostních složek (dále jen „Archiv“) je povinen na žádost fyzické osoby starší 18 let, která není ve výkonu trestu ani vazby,

- a) sdělit, zda je o ní v zachovaných informačních systémech svazků vzniklých činností Státní bezpečnosti evidován osobní svazek anebo svazek s osobními údaji a zda je tento svazek zachován a dále zda je zachován záznam zachycující výsledky nasazení prostředků zpravodajské techniky nebo sledování Státní bezpečnosti proti ní a zda je o tom zachován informační výstup ze svazků nebo akcí,
- b) zpřístupnit jí kopii zachovaného svazku uvedeného v písmenu a), a pokud je v něm obsaženo jméno nebo nepravé (krycí) jméno osoby evidované jako spolupracovník nebo příslušník bezpečnostní složky, zpřístupnit i

1. kopii zachovaného osobního svazku této osoby evidované jako spolupracovník bezpečnostní složky, a

2. kopii zachovaného personálního (kádrového) spisu tohoto příslušníka bezpečnostní složky,

c) zpřístupnit jí zachovaný záznam zachycující výsledky nasazení zpravodajské techniky a sledování Státní bezpečnosti proti ní, jakož i zachovaný informační výstup ze svazků, v nichž je uvedena, včetně kopie zachovaného personálního (kádrového) spisu příslušníka bezpečnostní složky uvedeného v tomto informačním výstupu.

(2) Po smrti osoby uvedené v odstavci 1 má Archiv povinnosti uvedené v odstavci 1 také na základě žádosti podané osobou oprávněnou uplatnit právo na ochranu osobnosti zemřelého.²⁾

(3) Je-li veden soudní spor v souvislosti s rehabilitačním řízením podle § 5 odst. 4 zákona č. 87/1991 Sb., ve znění nálezu Ústavního soudu České republiky č. 164/1994 Sb., bude osobám oprávněným ve smyslu § 3 téhož zákona³⁾ umožněn přístup do svazků založených a vedených Státní bezpečností o osobách, které již nežijí a kterým byla způsobena majetková nebo jiná křivda ve smyslu § 1 téhož zákona, za účelem získání případného důkazního materiálu týkajícího se skutečností uvedených v § 2 odst. 1 písm. c) a § 2 odst. 2 písm. a) a b) téhož zákona.³⁾

§ 5

Archiv je dále povinen na žádost fyzické osoby starší 18 let

a) sdělit, zda je v zachovaných informačních systémech svazků vzniklých činností Státní bezpečnosti evidován jí požadovaný svazek s osobními údaji, a zda je zachován, nejde-li o cizince,

b) sdělit, zda osoba jí uvedená je evidována jako spolupracovník Státní bezpečnosti, a zda je osobní svazek této osoby zachován, nejde-li o cizince,

c) zpřístupnit jí kopii zachovaného svazku uvedeného v písmenu a) a dokument uvedený v písmenu b), nejde-li o cizince,

d) zpřístupnit jí kopii zachovaného personálního (kádrového) spisu anebo osobní evidenční karty příslušníka Státní bezpečnosti, které jsou obsaženy v seznamu zveřejněném Archivem podle § 7.

§ 6

(1) Na žádost fyzické osoby starší 18 let nebo osoby podle § 4 odst. 2 je Archiv povinen sdělit informace o existenci dokumentů a zpřístupnit zachované dokumenty vzniklé z činnosti

a) Hlavní správy vojenské kontrarozvědky Sboru národní bezpečnosti (III. správa) a dokumenty vzniklé z činnosti dalších bezpečnostních složek, evidované v evidenčních pomůckách této správy nebo v archivních a evidenčních pomůckách archivů ozbrojených sil,

b) odboru vnitřní ochrany Sboru nápravné výchovy; jde-li o osobní svazek osoby evidované jako spolupracovník odboru vnitřní ochrany, zpřístupní se tehdy, byla-li taková osoba využita ve prospěch Státní bezpečnosti.

(2) Na postup při zpřístupnění dokumentů uvedených v odstavci 1 se vztahují obdobně příslušná ustanovení o zpřístupnění dokumentů Státní bezpečnosti.

§ 7

Zveřejnění evidenčních podkladů a seznamu personálních spisů

(1) Archiv vydává tiskem a na elektronických médiích evidenční záznamy ze zachovaných a nebo zrekonstruovaných protokolů, svazků a dalších evidenčních pomůcek bezpečnostních složek, z jejich informačních systémů dokumentů v rozsahu objektových svazků a svazků osob evidovaných jako spolupracovníci Státní bezpečnosti nebo spolupracovníci Hlavní správy vojenské kontrarozvědky Sboru národní bezpečnosti (III. správa), s údaji o datu zavedení svazku, jeho pohybu a archivování, druhu svazku a jeho změně, osobách, nejde-li o cizince, nebo o objektech, k nimž jsou svazky evidovány, pokud jsou takové údaje zachovány.

(2) Archiv vydává tiskem a na elektronických médiích přepis protokolu svazků odboru vnitřní ochrany Sboru nápravné výchovy v rozsahu objektových svazků a svazků osob evidovaných jako spolupracovníci tohoto odboru, pokud byly využity ve prospěch Státní bezpečnosti.

(3) Archiv průběžně vydává tiskem a na elektronických médiích seznam personálních (kádrových) spisů příslušníků bezpečnostních složek zpřístupněných podle § 4 odst. 1 písm. b) bodu 2, zároveň s uvedením data zařazení příslušníka do bezpečnostní složky, služebních funkcí vykonávaných příslušníkem v bezpečnostní složce a data ukončení tohoto zařazení.

Postup zpřístupnění dokumentů

§ 8

Žádost

(1) Zpřístupnění dokumentů podle § 4 až 6 se uskutečňuje na základě žádosti. Žádost se podává písemně Archivu.

(2) V žádosti uvede žadatel své jméno, příjmení, rodné číslo nebo, nemá-li je, datum narození a svou adresu. V žádosti uvede dále

a) své státní občanství, včetně předchozích, předchozí změny svého příjmení, místo narození, trvalý pobyt na území České republiky, včetně názvu kraje předchozích trvalých pobytů, pokud jej má nebo měl, žádá-li o zpřístupnění dokumentů podle § 4 odst. 1,

b) název instituce nebo organizované skupiny osob, k níž se má objektový svazek vztahovat, nebo příjmení, popřípadě též jméno a další identifikační znaky osoby, na kterou se dotazuje, zda byla evidována jako spolupracovník Státní bezpečnosti, žádá-li o zpřístupnění svazků podle § 5 písm. b),

c) označení personálního (kádrového) spisu, pod kterým je uveden v seznamu zveřejněném Archivem podle § 7, žádá-li o zpřístupnění takového spisu podle § 5 písm. d),

d) jméno, příjmení a rodné číslo zemřelého nebo, nemá-li je, jeho datum narození a údaje o zemřelém uvedené v písmenu a), jestliže je žadatel osobou oprávněnou k podání žádosti podle § 4 odst. 2.

(3) Žádost opatří žadatel svým úředně ověřeným podpisem. Úřední ověření podpisu není potřebné, pokud žadatel při osobním podání prokáže svou totožnost.

§ 9

Vyřízení žádosti

(1) Žádost, která neobsahuje náležitosti stanovené v § 8 odst. 2 nebo 3, Archiv bez zbytečného odkladu odmítne s uvedením zjištěných vad žádosti; učiní tak vždy písemně do vlastních rukou žadatele, s výjimkou případů, kdy žadatel vzal při ústním jednání prohlášením do protokolu svou žádost zpět.

(2) Žádost o zpřístupnění osobního svazku, která obsahuje náležitosti stanovené v § 8 odst. 2 a 3, Archiv vyřídí ve lhůtě do 90 dnů ode dne doručení žádosti písemnou odpovědí do vlastních rukou žadatele.

(3) Žádost o zpřístupnění dokumentů, které nejsou osobním svazkem, obsahuje-li náležitosti stanovené v § 8 odst. 2 a 3, Archiv vyřídí bez zbytečného odkladu poté, kdy k tomu zajistí technické možnosti.

(4) V písemné odpovědi Archiv sdělí žadateli

a) údaje uvedené v § 4 odst. 1 písm. a) a § 5 písm. a),

b) místo zpřístupnění dokumentů,

c) údaje o evidenčním záznamu o existenci svazku, pokud svazek není zachován, zejména jeho druh, v jakém období a kterou součástí bezpečnostní složky byl veden,

d) zjištění, že žadatel je osobou evidovanou jako spolupracovník bezpečnostní složky.

§ 10

Způsob zpřístupnění

(1) Žadatel, kterému bylo Archivem sděleno, že dokumenty, o něž požádal, jsou předmětem zpřístupnění, má na jejich zpřístupnění právo (dále jen „oprávněný žadatel“).

(2) Zpřístupnění se uskuteční seznámením oprávněného žadatele s kopiemi dokumentů na místě, které mu Archiv sdělil v písemné odpovědi.

(3) Právo na zpřístupnění dokumentů uvedených v § 4 odst. 1 má vedle oprávněného žadatele rovněž fyzická osoba, která předloží souhlas oprávněného žadatele s jeho úředně ověřeným podpisem. Dokumenty se této osobě zpřístupňují v rozsahu a způsobem, jakým se zpřístupňují oprávněnému žadateli. Pokud souhlas nemůže být udělen ani oprávněným žadatelem, ani osobami prokazujícími právo na ochranu osobnosti zemřelého, může o zpřístupnění rozhodnout Rada Ústavu pro studium totalitních režimů.

§ 10a

Ochrana osobních údajů

(1) Archiv před zpřístupněním dokumentu oprávněnému žadateli znečitelní v kopii dokumentu datum narození a bydliště jiných osob, jakož i všechny údaje o jejich soukromém a rodinném životě, o jejich trestné činnosti, zdraví a majetkových poměrech. Pokud je zpřístupňovaným dokumentem kádrový (personální) spis příslušníka bezpečnostní složky, znečitelní se v něm též všechny údaje o osobách stojících mimo služební a veřejnou činnost příslušníka.

(2) Pokud fyzická osoba, k níž je evidován osobní svazek nebo svazek s osobními údaji, předá Archivu vlastní vyjádření k obsahu svazku anebo k faktu registrace v evidenci v informačních systémech svazků bezpečnostních složek, je Archiv povinen zařadit vyjádření k údajům o této osobě jako nedílnou součást dokumentu a zpřístupňovat ji oprávněným žadatelům zároveň s dokumenty či záznamy o evidenci.

§ 10b

Žádost o sdělení pravých jmen

Oprávněný žadatel může při seznamování se s zpřístupněným dokumentem požádat Archiv o sdělení pravého jména osoby, která je v něm uvedena pod nepravým (krycím) jménem. Pokud je osoba, která je v dokumentu uvedena pod nepravým (krycím) jménem, osobou evidovanou jako spolupracovník bezpečnostní složky a ztotožnění jmen je možné, Archiv oprávněnému žadateli neprodleně na místě vyhoví.

§ 10c

Vydání kopie dokumentu

(1) Archiv vydá oprávněnému žadateli na jeho žádost podanou při seznamování se s zpřístupněným dokumentem jednu kopii celého dokumentu nebo vybrané části podle jeho výběru. Archiv každou stranu vydané kopie označí razítkem. Převzetí vydané kopie oprávněný žadatel potvrdí podpisem.

(2) Za vydání kopie vybírá Archiv správní poplatek podle zvláštního právního předpisu.⁴⁾

§ 10d

Informační systém dokumentů

(1) Za účelem zpřístupnění a zveřejnění dokumentů provozuje Archiv informační systém dokumentů.

(2) V informačním systému dokumentů eviduje Archiv dokumenty, které jsou předmětem zpřístupnění a zveřejnění, uchovává údaje o oprávněných žadatelích, a pokud je oprávněným žadatelem osoba oprávněná podle § 4 odst. 2, údaje o zemřelé osobě uvedené v § 4 odst. 1.

(3) Archiv není povinen ověřovat, zda údaje obsažené v dokumentu a údaje získané do informačního systému dokumentů ze zachovaných evidenčních pomůcek uvedených v odstavci 2 jsou přesné či pravdivé.

(4) Součástí informačního systému dokumentů je evidence žádostí. V této evidenci Archiv uchovává žádosti podle § 8 a kopie odpovědí podle § 9 a potvrzení o převzetí kopie podle § 10c.

§ 10e

Vyžaduje-li zpřístupnění dokumentu zjištění, zda osoba evidovaná jako spolupracovník bezpečnostní složky je státním občanem České republiky, může orgán příslušný podle tohoto zákona ke zpřístupňování činit taková zjištění v informačním systému evidence obyvatelstva.⁵⁾

§ 12

Společné ustanovení

Na postup podle tohoto zákona se nevztahuje správní řád⁶⁾.

§ 13

Účinnost

Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. prosince 1996.

Uhde v. r.

Havel v. r.

Klaus v. r.

¹⁾ § 9 zákona č. 40/1974 Sb., o Sboru národní bezpečnosti.

²⁾ § 15 občanského zákoníku.

³⁾ Zákon č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁾ Položka 3 Sazebníku správních poplatků, který je přílohou zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁾ § 8 zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel).

^{5a)} Zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel), ve znění pozdějších předpisů.

^{5b)} § 1 zákona č. 133/2000 Sb., ve znění zákona č. 53/2004 Sb.

^{5c)} Zákon č. 40/1993 Sb., o nabytí a ztrátě státního občanství České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁾ Zákon č. 71/1967 Sb., o správním řízení (správní řád).